

Üniversitelerin Stratejik Planlarının Girişimci Üniversite Bağlamında İncelenmesi

*Kahraman ÇATI**

*Yusuf BİLGİN***

*Büşra KESİCİ****

*Önder KETHÜDA*****

Özet

Üniversitelerin bilginin üretilmesi, işlevselleştirilmesi ve dağıtılmasında ufuk açıcı ve yol gösterici kurumlar olması toplumun tüm kesimlerinin üniversitelerden beklentilerini her geçen gün artırmaktadır. Bu doğrultuda, son dönemlerde üniversite paydaşları tarafından sıklıkla dile getirilen beklentilerinden birisi üniversitelerin girişimci bir niteliğe sahip olmasıdır. Yani üniversitelerde üretilen bilginin toplumun tüm kesimlerine somut faydalar sağlayacak şekilde işlevselleştirilmesi ve yaygınlaştırılmasıdır. Bu ise bir üniversitenin kısa, orta ve uzun vadede misyonunu, vizyonunu, amaç ve hedeflerini kapsayan bir stratejik yöne sahip olması ve bu süreci etkin bir şekilde yürütmesiyle mümkündür. Bu araştırmanın amacı, üniversitelerin stratejik planlarını girişimci ve yenilikçi üniversite endeksi bağlamında incelemektir. Araştırmanın evrenini, Türkiye’de Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi sıralamasında ilk 50’ye giren üniversiteler oluşturmaktadır. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı araştırmanın verilerini üniversiteleri stratejik planları oluşturmaktadır. Elde edilen veriler, içerik analizi tekniği kullanılarak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda, üniversitelerin stratejik planlarının endekste yer alan temalarla büyük ölçüde örtüşmediği saptanmıştır. Üniversitelerin stratejik planlarında en çok yer verilen temanın “Dolaşımdaki öğretim görevlisi/öğrenci sayısı” olduğu tespit edilmiştir. Stratejik planlarda en az yer

* Prof. Dr. Düzce Üniversitesi, İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü, kahramancati@duzce.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr. Bartın Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, yusufbilgin@bartin.edu.tr

*** Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, busrasahinn@hotmail.com.tr

**** Araş. Gör. Düzce Üniversitesi Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu, onderkethuda@duzce.edu.tr

verilen temanın ise “Lisanslı patent/faydalı model/ Endüstriyel Tasarım Sayısı” olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Girişimci üniversite, stratejik plan, Türkiye*

Investigating of Universities’ Strategic Plans within the context of Entrepreneurial University

Abstract

Expectations from universities in societies are increasing day by day from universities because universities are very significant institutions in terms of setting guidance in example of producing knowledge, operationalizing and distributing it. Therefore, being an entrepreneurial university has recently become a common social expectation. In other words, the expectation is for the knowledge to be operationalized and generalized in order to generate tangible benefits for all sections of societies. This aim can be enabled by a strategic view including short, medium and long-term mission, vision, aim and targets. This research aims to investigate universities’ strategic plans within the context of entrepreneurial university. The population contains the first 50 universities in Turkey’s Entrepreneur and Innovator University Index. In this research, qualitative research method is used and research data obtained from the strategic plans of the universities. The obtained data were analyzed using content analysis technique. As a result of the research, it was concluded that strategic plans of universities do not overlap with the themes defined in indexes. The most common theme defined in plans is “The Number of Abroad Students and Academicians” and the least one is “The Number of Licensed Patent/ Utility Model/ Industrial Design”.

Keywords: *Entrepreneurial University, Strategic Plan, Turkey*

Giriş

Üniversitelerin bilginin üretilmesi, işlevselleştirilmesi ve dağıtılmasında ufuk açıcı ve yol gösterici kurumlar olması toplumun tüm kesimlerinin üniversitelerden beklentilerini her geçen gün artırmaktadır. Günümüzün kalkınma anlayışındaki temel unsurlardan biri olan bilgiyi üreten kurumlar olması vasfıyla üniversiteler, son dönemlerde üretilen bilginin ticarileştirilebilmesi, idari ve mali özerklik ve üçüncü tür gelir kaynakları

gibi kavramlarla birlikte değerlendirilen kurumlar haline gelmişlerdir (Özer, 2011). Bu doğrultuda, son dönemlerde üniversite paydaşları tarafından sıklıkla dile getirilen beklentilerinden birisi üniversitelerin girişimci bir niteliğe sahip olmasıdır. Sakınç ve Bursalıoğlu (2012) girişimci veya piyasa üniversitesi kavramını gündeme getiren etmenlerin küreselleşme, hızla artan rekabet ve özellikle artan yükseköğretim talebi karşısında kamusal fonların yetersiz kalması olduğunu belirtmişlerdir. Girişimci üniversite kavramı, üniversitelerde üretilen bilginin toplumun tüm kesimlerine somut faydalar sağlayacak şekilde işlevselleştirilmesi ve yaygınlaştırılması olarak tanımlanabilir. Etzkowitz ve Zhou (2007) girişimci üniversiteyi, özel bir girişim yaparak işbirliği oluşturan araştırma ve patent gibi faaliyetlerle kendisine yeni finansman kaynağı sağlayan üniversite olarak tanımlamışlardır. Clark (2001) girişimci üniversitenin iş dünyasının nasıl daha yenilikçi ve yaratıcı niteliğe bürünmesini sağlayacak yollar hakkında araştırmalarda bulunan kurum olduğunu ifade etmiştir. Aalerud (2004) ise girişimci üniversite kavramını, kendine özgü özelliklere sahip, kendi alanında nasıl ilerleyeceği konusunda sürekli yenilikler araştıran, geleceğe dönük güçlü bir pozisyon sergileyebilmek için organizasyonel yapısında ciddi değişimleri göze alan, yani girişimci özelliği ağır basan üniversite olarak ifade etmiştir. Robertson'a göre (2008) girişimci üniversitelerin yedi temel niteliği bulunmaktadır. Bunlar;

- Kampüste bulunan tüm üniversite aktörlerinin girişimci kapasitelerini geliştiren güçlü liderlik,
- Katma değer doğuran dış paydaşlarla güçlü bağlar kurmak, üniversite-sanayi işbirliğini arttırmak,
- Bireyler ve kurumlar üzerinde etki yapan girişimci sonuçlar doğurmak,
- Girişimci eyleme yol açan yenilikçi öğrenme teknikleri uygulamak,
- Kurumlar arası etkin bilgi akışını destekleyecek şekilde sınırların kaldırılması,
- Kompleks dünya sorunlarını çözüm odaklı ve gerçek dünya deneyimini yansıtan çok disiplinli eğitim yaklaşımları,
- Girişimci düşünme ve liderlik uygulamalarını teşvik edici olmak.

Schulte (2004) girişimci üniversitenin temel niteliğinin mezunlarının yalnızca iş arayan değil, aynı zamanda iş üreten hale gelmesi; girişimciliğin çok disiplinli bir araştırma konusu haline alması, araştırma ve bulguların,

ekonomide, toplumda ve sanayide yenilik kaynağı ve şirketler için yeni fikirlerin geliştirilmesinde başlangıç noktası olması olduğunu belirtmiştir. Üniversitelerin böyle bir niteliğe sahip olmaları ancak kısa, orta ve uzun vadede misyonunu, vizyonunu, amaç ve hedeflerini kapsayan bir stratejik yöne sahip olması ve bu süreci etkin bir şekilde yürütmesiyle mümkündür. Kurum için açık bir vizyonun tanımlanması ile başlayan stratejik yön, bir örgütün uzun dönemli geleceğine ilişkin yöneticilerin öngörülerini çerçevesinde, gelecekte olmak istediği yeri ve belirlenen bu noktaya nasıl ulaşılacağına belirlenmesi sürecini ifade etmektedir (Olk, Rainsford, & Chung, 2010).

Başka bir ifade ile stratejik planlama bir örgütün mevcut durumunu, ne yaptığını, ne için yaptığını şekillendiren ve bu sürece öncülük eden temel kararlar ve eylemleri üreten disiplinli bir çalışmayı içermektedir (Erkan, 2007). Bu bakımdan girişimci bir niteliğe sahip olmak isteyen üniversitelerin stratejik yönlerinin ifade edildiği stratejik planlar oldukça önemlidir. Çünkü stratejik planlarda yönünü girişimciliğe göre tasarlayan üniversiteler, kaynak ve olanaklarını bu doğrultuda kullanarak hem topluma fayda sağlama noktasında önemli bir görevi yerine getirirler hem de rekabette kendilerine özgü konumlar elde edebilirler.

Literatürde üniversite girişimciliğine ilişkin yapılmış birçok araştırma bulunmaktadır. Örneğin; Yelkikalan ve diğerleri (2010) Dünya'daki ilk 100 üniversite ve Türkiye'deki devlet, vakıf üniversitelerindeki girişimcilik eğitimi inceledikleri araştırmada, Türkiye'de üniversite düzeyinde girişimcilik eğitiminin ön lisans düzeyinde yoğun olarak verildiği, dünyada ise durumun tam tersi olduğunu tespit etmişlerdir. Etzkowitz ve Zhou (2007) yaptıkları araştırmada, girişimci üniversitelerin sanayi üzerindeki rolünü; teknoloji patenti ve lisanslama, sanayiye yönelik danışmanlık yoluyla mevcut sanayilerin desteklenmesi, üniversiteden doğan ileri teknoloji tabanlı şirketlerin oluşumu, girişimcilik eğitimleri ile üst düzey iş gücünün eğitilmesi ve AR-GE'ye yönelik olağanüstü imkânlar sağlanması şeklinde ifade etmişlerdir.

Bununla birlikte üniversite girişimciliğini üniversitelerin stratejik planları kapsamında inceleyen herhangi bir araştırmaya ise ulaşılamamıştır.

Bu araştırmanın amacı, üniversitelerin stratejik planlarını girişimci ve yenilikçi üniversite endeksi bağlamında incelemektir. Bu kapsamda, araştırmanın yöntemi bölümünde evren, örnekleme, veri toplama araçları ve veri analiz tekniğine yer verilmiştir. Araştırmanın bulguları kısmında veri analizi sonucunda elde edilen bilgiler sunulmuştur. Araştırmanın son bölümünde ise araştırma sonuçlarına yer verilmiş ve konuya ilişkin önerilerde bulunulmuştur.

Yöntem

Üniversitelerin stratejik planlarının girişimci üniversite bağlamında incelendiği bu araştırmanın evrenini, 2014 yılında Türkiye’de Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi sıralamasında ilk 50’ye giren üniversiteler oluşturmaktadır. Bu araştırmanın verilerini, üniversitelerin stratejik planları oluşturmaktadır. Araştırma verileri, 11.01.2015 ve 01.02.2016 tarihleri arasında devlet ve vakıf üniversitesi ayrımı yapmaksızın üniversitelerin resmi web sayfaları taranarak elde edilmiştir. Yapılan tarama neticesinde 36 üniversitenin stratejik planına ulaşılmıştır.

Elde edilen veriler içerik analiz tekniği ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayacak kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). İçerik analizi, dokümanlardan elde edilen nitel verilerin irdelenmesinde mantıksal bir yapının geliştirilerek a)verilerin kodlanması, b)temaların belirlenmesi, c)kodların ve temaların düzenlenmesi ve d)bulguların yorumlanması olmak üzere dört aşamada gerçekleştirilmektedir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2012).

Bu çalışmada, elde edilen verilerin analizinde araştırmanın amacı doğrultusunda Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksinden yararlanılmıştır. TÜBİTAK tarafından 2012 yılından itibaren üniversitelerin değerlendirilmesi amacıyla hesaplanmaya başlayan Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi 5 boyut ve 23 göstergeden oluşmaktadır. Araştırmada üniversitelerin stratejik planları bu boyutlar ve göstergeler açısından incelenmiştir. Tablo 1’de araştırmanın veri analizi çerçevesini oluşturan Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksinin boyutları ve bu boyutlara ilişkin göstergeler gösterilmektedir.

Tablo 1. Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksinin Boyutları ve Bu Boyutlara İlişkin Göstergeler

Boyutlar	Göstergeler
1. Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Yetkinliği (%20 ağırlık oranı ile)	Bilimsel yayın sayısı
	Atıf sayısı
	Ar-Ge ve yenilik destek programlarından alınan proje sayısı
	Ar-Ge ve yenilik destek programlarından alınan fon tutarı
	Ulusal ve uluslararası bilim ödülü sayısı
	Doktoralı mezun sayısı
2. Fikri Mülkiyet Havuzu (%15 ağırlık oranı ile)	Patent başvuru sayısı
	Patent belge sayısı
	Faydalı model/endüstriyel tasarım belge sayısı
	Uluslararası patent başvuru sayısı
3.İşbirliği ve Etkileşim (%25 ağırlık oranı ile)	Üniversite-sanayi işbirliğinde yapılan Ar-Ge ve yenilik projeleri sayısı
	Üniversite-sanayi işbirliğinde yapılan Ar-Ge ve yenilik projelerinden alınan fon tutarı
	Uluslararası işbirliği ile yapılan Ar-Ge ve yenilik proje sayısı
	Uluslararası Ar-Ge ve yenilik işbirliklerinden elde edilen fon tutarı
	Dolaşımdaki öğretim elemanı/öğrenci sayısı
	Lisans ve lisansüstü seviyesindeki girişimcilik, teknoloji yönetimi ve inovasyon yönetimi ders sayısı
4. Girişimcilik ve Yenilikçilik Kültürü (%15 ağırlık oranı ile)	Teknoloji Transfer Ofisi, teknopark, kuluçka merkezleri ve TEKMER'lerin yönetiminde tam zamanlı çalışan kişi sayısı
	Teknoloji Transfer Ofisi yapılanmasının varlığı
	Üniversite dışına yönelik düzenlenen girişimcilik, teknoloji yönetimi ve inovasyon yönetimi eğitimi/sertifika programı sayısı

	Akademisyenlerin teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER’lerde ortak veya sahip olduğu faal firma sayısı
	<u>Üniversite öğrencilerinin ya da son beş yıl içinde mezun olanların teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER’lerde ortak veya sahip olduğu faal firma sayısı</u>
5. Ekonomik Katkı ve Ticarileşme	Akademisyenlerin teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER’lerde ortak veya sahip olduğu firmalarda istihdam edilen kişi sayısı
(%25 ağırlık oranı ile)	<u>Lisanslanan patent/faydalı model/endüstriyel tasarım sayısı</u>

Üniversite stratejik planlarının temalar ve kodların belirlenmesinin ardından elde edilen veriler, kod listesinde yer alan temalara göre gruplandırılarak analiz edilmiş ve sayısallaştırılarak sunulmuştur.

Bulgular

Belirlenen analiz çerçevesi doğrultusunda üniversitelerin stratejik planları analiz edilmiştir. Yapılan analizlerde üniversite stratejik planlarında geçen bazı ifadelerin bir boyutu oluşturan birden fazla gösterge ile irtibatlı olduğu görülmüştür. Bu kapsamda, araştırma bulgularının sunumunda veri analiz çerçevesinde aynı tema altında yer alan bazı göstergeler birleştirilmiştir. Araştırma bulguları, Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksinde yer alan boyutlar açısından ayrı ayrı analiz edilmiş ve sunulmuştur.

Bilimsel ve teknolojik araştırma yetkinliğine ilişkin bulgular

Üniversitelerin stratejik planlarının girişimci üniversite bağlamında değerlendirildiği boyutların ilki, bilimsel ve teknolojik araştırmadır. Bilimsel ve teknolojik araştırma boyutu, üniversitelerin temel işlevlerinden birisi olan bilimsel araştırma ve AR-GE çalışmalarını içermektedir. Tablo 2’de üniversitelerin stratejik planlarında bilimsel ve teknolojik araştırma yetkinliğine ilişkin elde edilen bulgular sunulmaktadır. Üniversitelerin

stratejik planları bilimsel ve teknolojik araştırma yetkinliğini oluşturan göstergeler açısından analiz edildiğinde; üniversite stratejik planlarında iki göstergenin ön plana çıktığı görülmüştür. Bunlardan ilki, bilimsel yayın sayısıdır. Üniversite stratejik planlarında bilimsel yayın genel olarak makale, yüksek lisans tezi, doktora tezi, bildiri vb. terimlerle ifade edilmiştir. Stratejik planları incelenen 36 üniversiteden 31'i stratejik planlarında bilimsel yayın sayısının artırılması ya da öğretim üyesi başına düşen yayın sayısının artırılmasına yer vermiş ve bu yönde hedefler belirlemişlerdir. İkicisi ise Ar-Ge ve yenilik destek programlarından alınan proje sayısıdır. Stratejik planları incelenen 36 üniversiteden 31'inin stratejik planında AR-GE ve yenilik projelerinin gerçekleştirilmesinin hedeflendiği ifade edilmektedir.

Tablo 2. Üniversitelerin Stratejik Planlarında Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Yetkinliğine İlişkin Bulgular

Boyut	Göstergeler	Yer veren Üniversite	Yer vermeyen
		Sayısı	Üniversite Sayısı
Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Yetkinliği	Bilimsel yayın sayısı	31	5
	Atıf sayısı	23	13
	Ar-Ge ve yenilik destek programlarından alınan proje sayısı	31	5
	Ar-Ge ve yenilik destek programlarından alınan fon tutarı	-	36
	Ulusal ve uluslararası bilim ödülü sayısı	4	36
	Doktoralı mezun sayısı	20	16

Bilimsel ve teknolojik araştırma yetkinliğine ilişkin göstergelerden üniversite stratejik planlarında yer verilen diğer gösterge ise atıf sayısıdır. Stratejik planları incelenen 36 üniversitenin 23'ü stratejik planlarında atıf

sayısına yer vermiştir. Bu üniversitelerden bazıları atıf sayısını öğretim üyesi başına düşen atıf sayısı şeklinde ifade etmiş ve atıf sayısına ilişkin hedefler belirlemişlerdir. Bilimsel ve teknolojik araştırma yetkinliğine ilişkin üniversite stratejik planlarında yer verilen diğer husus ise doktoralı mezun sayısıdır. Stratejik planları analiz edilen 36 üniversiteden 20'si stratejik planlarında doktoralı mezun sayısına yer vermiştir. Üniversiteler doktoralı mezun sayısının veya tıpta uzmanlık derecesi alan mezun sayısının artırılmasına yönelik hedefler belirlemişlerdir. Bilimsel ve teknolojik araştırma yetkinliğine ilişkin üniversite stratejik planlarında yer verilmeyen göstergenin ise Ar-Ge ve yenilik destek programlarından alınan fon tutarı olduğu belirlenmiştir.

Fikri mülkiyet havuzuna ilişkin bulgular

Girişimci üniversite bağlamında üniversitelerin stratejik planlarının incelendiği boyutların ikincisini fikri mülkiyet havuzuna ilişkin göstergeler oluşturmaktadır. Fikri mülkiyet havuzuna ilişkin göstergeler, üniversitelerde yapılan çalışmaların ve buluşların patentlerinin alınarak fikri sahipliğinin elde edilmesini içermektedir. Tablo 3'te üniversitelerin stratejik planlarında fikri mülkiyet havuzuna ilişkin elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Tablo 3. Üniversitelerin Stratejik Planlarında Fikri Mülkiyet Havuzuna İlişkin Bulgular

Boyut	Göstergeler	Yer veren Üniversite	Yer vermeyen
		Sayısı	Üniversite Sayısı
Fikri Mülkiyet Havuzu	Patent başvuru sayısı	11	25
	Patent belge sayısı	26	10
	Faydalı model/ endüstriyel tasarım	20	16
	belge sayısı		
	Uluslararası patent başvuru sayısı	14	22

Üniversitelerin stratejik planları fikri mülkiyet göstergeleri açısından

analiz edildiğinde; iki göstergeye ilişkin bilgilere yer verildiği görülmüştür. Bunlardan ilki; patent belge sayıdır. Üniversiteler stratejik planlarında sahip oldukları patent belge sayısını ya doğrudan ifade etmiş ya da üniversitenin sahip olduğu patent belge sayısının azlığı veya çokluğuna ilişkin bilgilere yer vermişlerdir.

Bununla birlikte, patent belge sayısına yer veren üniversitelerden bazılarının stratejik planlarında yıl ve alınması hedeflenen patent sayısı belirterek “patent, faydalı model veya tescil almak” gibi hedeflere yer verdikleri görülmüştür. Üniversitelerin stratejik planlarında fikri mülkiyet göstergelerine ilişkin dikkat çeken diğer gösterge ise uluslararası patent başvuru sayısıdır.

Stratejik planları incelenen 36 üniversiteden 20’sinin stratejik planlarında faydalı model/endüstriyel tasarım belge sayısına ilişkin bilgilere yer verdiği belirlenmiştir. Faydalı model/endüstriyel tasarım belge sayısına ilişkin göstergelerde bazı üniversitelerin patent veya ticari tescil projeleri için ödüllü yarışma düzenlemek gibi hedefler belirledikleri görülmüştür.

Buna ek olarak, stratejik planları analiz edilen 11 üniversitenin hali hazırdaki patent sayısına yer verdikleri ve 14 üniversitenin ise uluslararası patent başvuru sayısına yer verdikleri belirlenmiştir.

İşbirliği ve Etkileşime İlişkin Bulgular

Üniversite stratejik planlarının girişimci üniversite bağlamında ele alındığı üçüncü boyut, işbirliği ve etkileşimdir. İşbirliği ve etkileşim boyutu, üniversitenin sanayi işletmeleri, diğer üniversiteler gibi paydaşlarıyla gerçekleştirmiş oldukları işbirliklerinin ve bu işbirliklerinden doğan çalışmaları kapsamaktadır. Tablo 4’te üniversitelerin stratejik planlarında işbirliği ve etkileşime ilişkin elde edilen bulgular sunulmaktadır.

Tablo 4. Üniversitelerin Stratejik Planlarında İşbirliği ve Etkileşime İlişkin Bulgular

Boyut	Göstergeler	Yer veren Üniversite	Yer vermeyen
		Sayısı	Üniversite Sayısı
İşbirliği ve Etkileşim	Üniversite-sanayi işbirliğinde yapılan Ar-Ge ve yenilik projeleri sayısı	27	9
	Üniversite-sanayi işbirliğinde yapılan Ar-Ge ve yenilik projelerinden alınan fon tutarı	12	24
	Uluslararası işbirliği ile yapılan Ar-Ge ve yenilik proje sayısı	15	21
	Uluslararası Ar-Ge ve yenilik işbirliklerinden elde edilen fon tutarı	-	36
	Dolaşımdaki öğretim elemanı/öğrenci sayısı	32	4

Üniversitelerin stratejik planları işbirliği ve etkileşime ilişkin göstergeler açısından analiz edildiğinde; 27 üniversitenin stratejik planında üniversite-sanayi işbirliğinde yapılan Ar-Ge ve yenilik projeleri sayısına yer verdiği görülmüştür. Bununla birlikte, üniversite-sanayi işbirliğinde yapılan Ar-Ge ve yenilik projeleri sayısına yer veren 27 üniversiteden sadece 12 tanesinin üniversite-sanayi işbirliğinde yapılan Ar-Ge ve yenilik projelerinden alınan fon tutarına yer verdiği belirlenmiştir. Stratejik planları analiz edilen 36 üniversiteden 15'inin uluslararası işbirliği ile yapılan Ar-Ge ve yenilik proje sayısına yer verdiği görülmüştür. Üniversitelerin işbirliği ve etkileşim boyutunda stratejik planlarında en fazla yer verdikleri göstergenin ise dolaşımdaki öğretim elemanı/öğrenci sayısı olduğu görülmüştür. Stratejik planları analiz edilen 36 üniversiteden 32'si stratejik planlarında

dolaşımdaki öğretim elemanı/öğrenci sayısına yer vermişler ve bu sayının artırılmasına yönelik hedefler belirlemişlerdir.

Girişimcilik ve yenilikçilik kültürüne ilişkin bulgular

Girişimci üniversite bağlamında üniversitelerin stratejik planlarının incelendiği dördüncü boyut, girişimcilik ve yenilikçilik kültürüdür. Girişimcilik ve yenilikçilik kültürü, bir üniversitenin gerek sahip olduğu personele yönelik girişimciliği ve yenilikçiliği destekleyen çalışmalarını gerekse üniversitede eğitim gören öğrencilerin girişimcilik ve yenilikçilik yeteneklerini artırmaya ve potansiyellerini ortaya çıkarmaya ilişkin yapılan faaliyetleri kapsamaktadır. Tablo 5'te üniversitelerin stratejik planlarında girişimcilik ve yenilikçilik kültürüne ilişkin elde edilen bulgular gösterilmektedir.

Tablo 5. Üniversitelerin Stratejik Planlarında Girişimcilik ve Yenilikçilik Kültürüne İlişkin Bulgular

Boyut	Göstergeler	Yer veren Üniversite Sayısı	Yer vermeyen Üniversite Sayısı
Girişimcilik ve Yenilikçilik Kültürü	Lisans ve lisansüstü seviyesindeki girişimcilik, teknoloji yönetimi ve inovasyon yönetimi ders sayısı	17	19
	Teknoloji Transfer Ofisi, teknopark, kuluçka merkezleri ve TEKMER'lerin yönetiminde tam zamanlı çalışan kişi sayısı	-	36
	Teknoloji Transfer Ofisi yapılanmasının varlığı	24	12
	Üniversite dışına yönelik düzenlenen girişimcilik, teknoloji yönetimi ve inovasyon yönetimi eğitimi/sertifika programı sayısı	27	9

Üniversitelerin stratejik planları girişimcilik ve yenilikçilik kültürü açısından incelendiğinde; 17 üniversitenin stratejik planlarında lisans ve lisansüstü seviyesindeki girişimcilik, teknoloji yönetimi ve inovasyon

yönetimi ders sayısına yer verdikleri görülmüştür. Bununla birlikte, 24 üniversitenin stratejik planında üniversitedeki teknoloji transfer ofisi yapılanmasının varlığına ilişkin bilgilere yer verdikleri belirlenmiştir. Girişimcilik ve yenilikçilik kültürüne ilişkin üniversite stratejik planlarında en fazla yer alan göstergenin ise üniversite dışına yönelik düzenlenen girişimcilik, teknoloji yönetimi ve inovasyon yönetimi eğitimi/sertifika programı sayısı olduğu belirlenmiştir. Son olarak, üniversite stratejik planlarında girişimcilik ve yenilikçilik kültürüne ilişkin göstergelerden teknoloji transfer ofisi, teknopark, kuluçka merkezleri ve teknoloji geliştirme merkezlerinin (TEKMER) yönetiminde tam zamanlı çalışan kişi sayısı göstergesine herhangi bir üniversitenin stratejik planında yer verilmediği belirlenmiştir.

Ekonomik katkı ve ticarileşmeye ilişkin bulgular

Üniversitelerin stratejik planlarının girişimci üniversite bağlamında değerlendirildiği son boyutu, ekonomik katkı ve ticarileşme oluşturmaktadır. Ekonomik katkı ve ticarileşme boyutu, bir üniversitedeki akademisyenler ya da o üniversiteden mezun olan öğrenciler tarafından teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde veya teknoloji geliştirme merkezlerinde (TEKMER) kurmuş oldukları firmalar vasıtasıyla ekonomiye ve ticarete katkı yapmaya yönelik yapılan çalışmaları kapsamaktadır. Tablo 6'da üniversitelerin stratejik planlarında ekonomik katkı ve ticarileşmeye ilişkin elde edilen bulgular gösterilmektedir.

Tablo 6. Üniversitelerin Stratejik Planlarında Ekonomik Katkı ve Ticarileşmeye İlişkin Bulgular

Boyut	Göstergeler	Yer veren Üniversite Sayısı	Yer vermeyen Üniversite Sayısı
Ekonomik Katkı ve Ticarileşme	Akademisyenlerin teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER'lerde ortak veya sahip olduğu faal firma sayısı	11	25
	Üniversite öğrencilerinin ya da son beş yıl içinde mezun olanların teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER'lerde ortak veya sahip olduğu faal firma sayısı	11	25
	Akademisyenlerin teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER'lerde ortak veya sahip olduğu firmalarda istihdam edilen kişi sayısı	-	36
	Lisanslanan patent/ faydalı model/ endüstriyel tasarım sayısı	27	9

Üniversitelerin stratejik planları ekonomik katkı ve ticarileşmeye ilişkin göstergeler açısından incelendiğinde; 11 üniversitenin akademisyenlerin

teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER'lerde ortak veya sahip olduğu faal firma sayısına yer verdiği görülmüştür. Bununla birlikte, aynı üniversitelerin öğrencilerinin ya da son beş yıl içinde mezun olanların teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER'lerde ortak veya sahip olduğu faal firma sayısına yer verdikleri görülmüştür. Ancak bu bulgularda dikkat çeken nokta bu üniversitelerin stratejik planlarında teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER'lerdeki firmaların kimler tarafından kurulduğuna değil, bu kapsama giren kaç firmanın bulunduğu ve bu firmaların artırılmasına yönelik belirlenen hedeflere yer verildiğidir. Üniversitelerin stratejik planlarında akademisyenlerin teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER'lerde ortak veya sahip olduğu firmalarda istihdam edilen kişi sayısına ilişkin bir bilgiye ise yer verilmediği görülmüştür.

Ekonomik katkı ve ticarileşmeye ilişkin üniversite stratejik planlarında en fazla yer verilen göstergenin ise lisanslanan patent/faydalı model/endüstriyel tasarım sayısının olduğu belirlenmiştir. Bu kapsamda, bazı üniversitelerin stratejik planlarında lisanslanan patent/faydalı model/endüstriyel tasarım sayısının azlığına ilişkin bilgilere yer verdikleri ve üniversitede lisanslanan patent/faydalı model/endüstriyel tasarım sayısını artırmaya yönelik hedefler belirledikleri görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler

Bir toplumda üniversitelerin sahip oldukları rol, o toplumun gelişmişlik düzeyinin en önemli göstergelerinden birisidir. Çünkü üniversiteler bir toplumun ekonomik ve sosyal yaşamına yön veren öncü kuruluşlardır. Üniversitelerin toplumun sosyal ve ekonomik yaşamına yön veremediği toplumlarda gelişim noktasında yaşanan problemler bunun açık bir göstergesidir. Bu kapsamda, tarihsel süreç içinde üniversitelerin rolü sürekli bir gelişim göstermiştir.

Üniversitelerin içinde buldukları toplumdaki rolleri, sırasıyla bilim odaklılıktan eğitim ve araştırma odaklılığa, son çeyrek asırda ise eğitim ve araştırma odaklılıktan içinde bulunduğu toplumla bütünleşen girişimci odaklılığa doğru bir gelişim göstermiştir. Bu dönüşümü başarılı bir şekilde gerçekleştirmek isteyen üniversiteler ürettikleri bilginin toplumun tüm kesimlerine somut faydalar sağlayacak şekilde işlevselleştirilmesi ve

yaygınlaştırılması için endüstri ile işbirliği yapmak, toplumla iç içe olmak, mümkün olan en iyi akademisyen kadrosunu ve öğrencileri bünyesinde bulundurmaya durumundadırlar. Bu ise bir üniversitenin kısa, orta ve uzun vadede misyonunu, vizyonunu, amaç ve hedeflerini kapsayan bir stratejik yöne sahip olması ve bu süreci etkin bir şekilde yürütmesiyle mümkündür. Bu araştırmada, Türkiye’de Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi sıralamasında ilk 50’ye giren üniversitelerin stratejik yönlerinin önemli bir göstergesi olan stratejik planları girişimci üniversite bağlamında incelenmiştir. Üniversitelerin stratejik planlarının incelenmesinde Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi’nde yer alan boyutlardan ve göstergelerden yararlanılmıştır.

Yapılan analizler sonucunda, üniversite stratejik planlarında Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi’nde yer alan boyutlardan bilimsel ve teknolojik araştırma yetkinliğine Ar-Ge ve yenilik destek programlarından alınan fon tutarı göstergesi dışındaki göstergeler için yer verildiği belirlenmiştir. Üniversite stratejik planlarında bu göstergelerden bilimsel yayın sayısı ve Ar-Ge ve yenilik destek programlarından alınan proje sayısı (her iki gösterge, 31 üniversitenin stratejik planında yer almaktadır) dikkat çekmektedir.

Üniversite stratejik planları fikri mülkiyet havuzu boyutuna ilişkin göstergeler açısından analiz edildiğinde; üniversitelerin stratejik planlarında fikri mülkiyet havuzuna ilişkin en fazla üzerinde durdukları göstergelerin patent belge sayısı (26 üniversite) ve faydalı model/endüstriyel tasarım belge sayısı (20 üniversite) olduğu saptanmıştır. Yapılan analizlerde, stratejik planlarında patent belge sayısı ve faydalı model/endüstriyel tasarım belge sayısına yer veren üniversitelerin birçoğunun bu göstergeleri zayıf yönler olarak ele aldığı ve bu göstergelerin geliştirilmesi için hedefler belirledikleri görülmüştür.

İşbirliği ve etkileşim boyutunda ise üniversite stratejik planlarında ön plana çıkan göstergelerin dolaşımdaki öğretim elemanı/öğrenci sayısı (32 üniversite) ve üniversite-sanayi işbirliğinde yapılan Ar-Ge ve yenilik projeleri sayısı (27 üniversite) olduğu belirlenmiştir. İşbirliği ve etkileşim boyutunda üniversite stratejik planlarında yer verilmeyen göstergenin ise uluslararası Ar-Ge ve yenilik işbirliklerinden elde edilen fon tutarı

olduğu tespit edilmiştir. Girişimcilik ve yenilikçilik kültürü boyutunda üniversite stratejik planlarında yer alan göstergeler incelendiğinde; stratejik planlarda ön plana çıkan göstergelerin üniversite dışına yönelik düzenlenen girişimcilik, teknoloji yönetimi ve inovasyon yönetimi eğitimi/sertifika programı sayısı (27 üniversite) ve üniversite içerisinde teknoloji transfer ofisi yapılanmasının varlığı (24 üniversite) olduğu belirlenmiştir. Girişimcilik ve yenilikçilik kültürü boyutunda üniversite stratejik planlarında yer verilmeyen göstergenin ise teknoloji Transfer Ofisi, teknopark, kuluçka merkezleri ve TEKMER’lerin yönetiminde tam zamanlı çalışan kişi sayısı olduğu saptanmıştır. Üniversitelerin stratejik planlarının değerlendirildiği son boyutu ise ekonomik katkı ve ticarileşme oluşturmaktadır. Üniversite stratejik planları ekonomik katkı ve ticarileşme boyutunda yer alan göstergeler açısından analiz edildiğinde; lisanslanan patent/faydalı model/endüstriyel tasarım sayısının (27 üniversite) ön plana çıktığı görülmüştür. Yine bazı üniversitelerin lisanslanan patent/faydalı model/endüstriyel tasarım sayısına stratejik planlarında geliştirmeleri gereken bir unsur olduğu şeklinde yer verdikleri belirlenmiştir. Bu boyutta yer verilmeyen gösterge ise akademisyenlerin teknoparklarda, kuluçka merkezlerinde, TEKMER’lerde ortak veya sahip olduğu firmalarda istihdam edilen kişi sayısı olduğu görülmüştür.

Girişimci üniversite bağlamında üniversitelerin stratejik planları Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi’nde yer alan göstergeler açısından bir bütün olarak analiz edildiğinde ise stratejik planlarda en fazla yer verilen göstergenin “dolaşımdaki öğrenci/ öğretim görevlisi sayısı” olduğu belirlenmiştir. Stratejik planları analiz edilen 32 üniversite stratejik planlarında “dolaşımdaki öğrenci/ öğretim görevlisi sayısına” yer vermişlerdir. Bu göstergelyi 31 üniversitenin stratejik planında yer verilen “bilimsel yayın sayısı” ve “Ar-Ge ve yenilik projeleri” izlemiştir. 31 üniversite stratejik planda bilimsel yayınlara ve Ar-Ge çalışmalarıyla ilgili bilgilere yer vermiştir. Yayınlanan makale, tez, bildiri gibi yayın sayıları da bilimsel yayın kapsamında değerlendirilmiştir. Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi kapsamında üniversitelerin stratejik planlarında yer alan en önemli boyut, bilimsel ve teknolojik araştırma yetkinliğidir. Bu boyutu, işbirliği ve etkileşim boyutu ve fikri mülkiyet havuzu boyutu izlemektedir. Üniversite stratejik planlarında en az yer verilen boyutun ise ekonomik katkı ve ticarileşme olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırma sonuçları, üniversite stratejik planlarının Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi'nde yer alan boyutlar ve göstergeler açısından değerlendirilmesiyle elde edilmiştir. Yapılan analizin sonucunda, Türkiye'deki üniversitelerin stratejik planlarının, Girişimci ve Yenilikçi Üniversite endeksinde yer alan göstergelerle önemli ölçüde örtüşmediği belirlenmiştir. Bu kapsamda, üniversitelere orta ve uzun vadede yön veren stratejik planlarını Girişimci ve Yenilikçi Üniversite Endeksi'nde yer alan boyutlar açısından revize etmeleri ve özellikle üçüncü kuşak üniversitelerden beklenen ekonomik katkı ve ticarileştirme boyutuna yönelik çalışmalar yapmaları önerilmektedir. Türkiye'deki üniversitelerin girişimci üniversite kapsamında yürütmüş oldukları çalışmalar, üniversite yöneticileri ile yapılacak görüşmelerle daha ayrıntılı bir şekilde incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Aalerud, K. (2004). From research university to business enterprise? The significance of intellectual property protection strategies when science becomes commerce. *Master of Philosophy in Higher Education*, University of Oslo, Norway.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 11. Baskı, Pegem Akademi: Ankara.
- Clark, B. (2001). The Entrepreneurial University: New Foundations for Collegiality, Autonomy, and Achievement, Higher Education Management. *Journal of the Programme on Institutional Management in Higher Education*, 13(2), 9-24.
- Erkan, V. (2007). Kamu Kuruluşlarında Stratejik Planlamanın Başarısını Etkileyen Faktörler. *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Ankara.
- Etzkowitz, H., ve Zhou, C. (2007). *Regional Innovation Initiator: The Entrepreneurial University in Various Triple Helix Models*. Singapore Triple Helix VI Conference, Theme Paper.
- Olk, P., Rainsford, P. ve Chung, T. (2010). *Creating a strategic direction-visions and values*. In Cathy, E. Thousand Oaks (eds), *The Cornell Handbook of Applied Hospitality Strategy* CA: Sage.

- Özer, Y. E. (2011). Girişimci Üniversite Modeli ve Türkiye. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 85-100.
- Robertson, I. (2008). *Comment: How Universities and Graduates Can Thrive*. <http://www.independent.co.uk/student/career-planning/getting-job/comment-how-universities-and-graduates-can-thrive-918572.html>. Son erişim tarihi: 30 Mart 2016.
- Sakınç, S. ve Bursalıoğlu, S. A. (2012). Yükseköğretimde Küresel Bir Değişim: Girişimci Üniversite Modeli. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(2), ss. 92-99.
- Schulte, P. (2004). The entrepreneurial university: A strategy for institutional development. *Higher Education in Europe*, 29(2), 187-191.
- Yelkikalan, N. ve diğerleri (2010). Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Eğitimi: Karşılaştırmalı Bir Analiz. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(19), 51-59.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.